

Til Universitetsstyret
Fra Rektoratet ved prorektor Gro Bjørnerud Mo

Sakstype: Diskusjonssak
Møtedato: 6. februar 2018
Notatdato: 8. desember 2017

Satsing på utdanning ved UiO

1. Innledning

I samtalen mellom politikere og akademikere verden over spiller utdanning en stadig viktigere rolle, og det er et stort spenn i diskusjonene. En hyllest til klassiske universitetsidealer figurerer og debatteres ofte side om side med spørsmål om mer umiddelbar nytte, relevans og *impact*. Konfrontert med vår tids store samfunnsutfordringer er det forbundet flere håp og mer eksplisitte forventninger til akademias bidrag enn på lenge.

Universiteter forventes å bidra til å finne løsninger på problemer som angår grunnleggende vilkår for menneskehetens og klodens overlevelse. Også i møte med de epistemologiske og sosiale grunnlagsproblemene som har preget sentrale politiske debatter de seneste par årene, ser vi oppmerksomheten både nasjonalt og internasjonalt vende seg mot universitetene. Et kunnskapsintensivt arbeidsliv i rask endring og forhold forbundet med stadig mer omfattende digitalisering skaper en lignende interesse og orientering. Spørsmålet er igjen hvilke tilnæringsmåter og løsninger forskningsbasert kunnskap og utdanning kan tilby og hvor raskt det kan eller bør skje. Kravene om å uteksaminere kandidater rustet til å svare på mange, store og til dels uensartede spørsmål, ser ut til å øke, både i styrke og omfang. I kjølvannet av disse store endringene oppstår det nye muligheter, men også nye dilemmaer. Forventningene til academia som tverrgående problemløser er intensivert og tenderer i noen kontekster sågar mot overbelastning. Også Universitetet i Oslo befinner seg i en kontekst og en situasjon preget av økt internasjonal konkurranse og sterkere politiske forventninger fra omverdenen til hva et universitet skal gjøre og være.

Parallelt med den økende politiske interessen for den rollen høyere utdanning spiller for samfunnsutviklingen, løper det både i Norge og i Europa en debatt om styrkeforholdet mellom forskning og utdanning. På en rekke arenaer finner vi en sterkere betoning av utdanningsoppdraget, med henvisning til et behov for å rette opp en skjevhet der forskning lenge har blitt framhevet og over tid har framstått som det viktigste av de to samfunnsoppdragene. Forsøkene på å rette opp i denne ubalansen er ikke av ny dato. Det er også grunn til å påpeke at noen av beretningene om forskningens dominans har bygget på overdrevne forestillinger om undervisning som en underprioritert oppgave.¹ Dette kan kort illustreres ved å minne om at de beste universitetene i verden tradisjonelt kommuniserer bildet av *excellence* gjennom å omtale sine kandidater når de ønsker oppmerksomhet om høy kvalitet ved egen institusjon. De beste

¹ I Norge har to undersøkelser gjennomført av NOKUT det siste året bidratt til å nyansere bildet. I den ene undersøkelsen rapporterer undervisere om at de bruker mer tid til undervisning enn til forskning. Av den nyeste undersøkelsen kommer det tydelig fram at svært mange undervisere er dypt engasjert i arbeidet med utdanning, og at undervisning i langt større grad enn det har vært vanlig å påstå, preges av kollektive bestrebelser.

lærestedene vet å utnytte at få ting skaper et tydeligere bilde av deres fremragende forskning og utdanning enn korthugde beskrivelser av typen: *Oxford educated* eller *Princeton graduate*.

Den forskningspolitiske debatten, slik den initieres fra Brussel, er også i endring. Den senere tiden har den dreid i retning av diskusjoner der behovet for en tydeligere kobling mellom forskning og utdanning blir stadig tydeligere profilert.

Stortingsmeldingen *Kultur for kvalitet* berører og fanger opp en rekke av disse internasjonale tendensene. Vi vet også at sentrale studentpolitikere har vært viktige pådrivere for flere av de endringsforslagene vi finner i meldingen. *Kultur for kvalitet* må dermed også leses som et svar på studentenes synspunkt og kritiske innspill til hva som bør endres og prioriteres i høyere utdanning i nær framtid. Deres klare tilbakemelding er at undervisning må være mer meritterende, oppfølgingen av den enkelte student må bli mer systematisk, tilbakemeldingskulturen og læringsmiljøet på norske læresteder må styrkes.

Vårens rektorvalg avdekket et stort lokalt engasjement for utdanning. Valgkampen viste også at det rådet en stor grad av konsensus om at det trengs en tydeligere samlet innsats for utdanning også ved UiO. Utdanning var en hovedsatsing for rektoratet gjennom hele valget. Vi la fram et utdanningspolitisk manifest og lovet å legge forslagene fra manifestet fram for diskusjon:

«Dersom vi blir valgt, vil vi legge manifestet fram til diskusjon i universitetets utdanningskomité. Vi vil ta med oss innspill og korrigeringer fra komiteen og andre som engasjerer seg i den debatten vi nå inviterer til. Innen det har gått seks måneder vil vi legge fram plan som sikrer at de målene og de politiske løsningene vi får gjennomslag for, blir fulgt opp.» (s 4)

Saken slik den her legges fram for universitetsstyret representerer en viktig første etappe i oppfølgingen av rektoratets valgplattform og manifest og i utformingen av en mer ambisiøs satsing på utdanning ved UiO.

UiOs styrker som forskningsuniversitet er godt dokumentert og vel kjent. UiOs styrke som utdanningsinstitusjon har fått mindre oppmerksomhet. Vi mener mye ligger til rette for en mer offensiv satsing på utdanning. UiO rekrutterer landets beste studenter. Vi tilbyr noen av landets mest attraktive studieprogram. 5 av 10 undervisere på Morgenbladets kåring av landets beste formidlere var fra UiO. Mange av våre undervisere er svært dyktige forskere, noen av dem er verdensledende. Vi har en rekke fremragende lærings- og undervisningsmiljøer fordelt over hele universitetet. Vi har et nyskapende og aktivt bibliotektilbud. UiO er en attraktiv institusjon for internasjonale studenter. UiO befinner seg i en av de mest kunnskapsrike regionene i Europa, mulighetene for samarbeid med arbeids- og næringslivet i regionen er stort. Som hovedstadsuniversitet har UiO en unik posisjon med nærhet til de viktigste aktørene innen offentlig forvaltning og nasjonale kulturinstitusjoner. Selv om cirka 40 prosent av UiOs studenter har tilbud om praksis gjennom studietiden, er potensialet stort for å få mer ut av samarbeidet med det kunnskapsintensive arbeidslivet som omgir oss.

UiOs posisjon som sterkt forskningsuniversitet i kunnskapsintensive omgivelser, godt kvalifiserte søkere samt sterke internasjonale forbindelser gir et svært godt utgangspunkt for å realisere et høyere ambisjonsnivå for utdanningsvirksomheten.

En styrket oppmerksomhet på utdanningsområdet må fange opp og bygge videre på det langvarige strategiske arbeidet som allerede er gjort ved UiO. Rapporten fra UiOs strategiske panel (SAB), *«Building a Ladder to the Stars»*, og det videre oppfølgingsarbeidet ga viktige innspill til hvordan vi kan komme nærmere å nå målene som er satt for UiO. Vi har særlig merket oss anbefalingene om sterkere involvering og samspill i beslutningslinjene på utdanningsfeltet for en mer helhetlig

ledelse av utdanning. Styrking av utdanningsledelse er et krevende strategisk arbeid som stiller store krav til samhandling, involvering og ledelse. I de første månedene av vår tid som rektorat har vi prioritert dette arbeidet høyt. De første kontaktene med fakultetene om samarbeid med det nyopprettede Senter for læring og utdanning tyder på at senteret kan få en sentral rolle i det videre arbeidet med utdanningskvaliteten ved UiO.

UiO har en uttalt målsetning om å styrke sin internasjonale posisjon, og satsingen på utdanning føyer seg altså inn i en stor nasjonal og europeisk diskusjon om høyere utdannings formål og rolle. Samspillet mellom utdanning, forskning og innovasjon er en hovedkomponent i europeisk politikktutforming, og gjennom Horisont 2020 er EU en sterk pådriver for tettere integrasjon mellom universitetenes kjerneoppgaver. På nasjonalt nivå har regjeringen fulgt opp med Kvalitetsmeldingen som formulerer beslektede behov:

«Mer enn noen sinne er det behov for en godt utdannet befolkning med evne til å resonnerere og analysere, identifisere relevante spørsmål og bruke vitenskapelige metoder og tenkemåter for å løse problemer og vurdere holdbarheten av informasjon og argumenter. Utdanningen må bidra til at studentene utvikler ferdigheter og holdninger som gjør dem i stand til å bidra til en bærekraftig utvikling, og til å se seg som globale medborgere». (s. 11)

Rektoratet deler regjeringens høye ambisjoner og ønsker velkommen den offensive satsingen på utdanningskvalitet stortingsmeldingen legger opp til. Meldingen gir god drahjelp til UiOs eget arbeid og styrker dialogen med myndighetene og samfunnet rundt oss om utdanningskvalitet.

Det største arbeidet med å utvikle UiOs utdanninger foregår i fagmiljøene. Rektoratet på sin side kan følge opp og støtte fakultetene i dette arbeidet gjennom ledelsesformer som gir ansatte frihet og rammer til å forme gode studietilbud og gode læringsmiljø. Med forankring i UiOs kultur og felles verdier vil vi legge til rette for et tettere samspill om videreutvikling av utdanningsvirksomheten ved UiO.

2. UiO i samspill – utdanningsledelse

Satsingen på utdanning ble introdusert i et fellesmøte mellom dekaner og studiedekaner 6. september, det første i sitt slag på UiO. Her ble rektoratet og fakultetene enige om at det er viktig og nødvendig å investere tid og oppmerksomhet i en mer samlet og felles satsing på utdanning. Rektoratet ønsket allerede fra starten å gi utdanningskomiteen et hovedansvar for å utvikle satsingen på utdanning, og dette fikk vi tilslutning til i høstens første dekanmøte. Dekanene holdes fortløpende orientert om prosessen.

Diskusjonen om hvordan arbeidet best kan følges opp ble derfor gjort til gjenstand for ny diskusjon i utdanningskomiteens møte 19. september, hvor fakultetene hadde med seg en første oversikt over egne prioriterte saker inn i diskusjonen.

Utdanningskomiteen har så langt vist seg å fungere svært godt som en sentral arena for diskusjon og erfaringsdeling på utdanningsfeltet. Studiedekanenes tydelige engasjement og vilje til felles arbeidsinnsats og erfaringsdeling lover meget godt for den videre satsingen på utdanning ved UiO. Den arbeidsformen vi har etablert i komiteen representerer et første steg på å bote på den situasjonen Internrevisjonen peker på, nemlig at man i for liten grad utnytter mulighetene for å styrke virksomheten gjennom å dele erfaringer på tvers av utdanningsmiljøene på UiO.

Studentene er aktive medspillere gjennom blant annet dekanmøtet, utdanningskomiteen og læringsmiljøutvalget. De er en tydelig stemme inn i satsingen og en i god forstand utålmodig pådriver for konkrete tiltak og resultater. De deltar også gjennom jevnlig møter mellom rektoratet og Studentparlamentet. Studentenes rolle er viktig i arbeidet på en rekke måter. Vi arbeider for å

inkludere deres perspektiver og innsikter av en rekke åpenbare grunner. De har skoene på og vet hvor den trykker. Forskning på kvalitetsutvikling i høyere utdanning slår dessuten fast det mange allerede vil vite, nemlig at tett og god kontakt med studentene er en viktig forutsetning for å lykkes med kvalitetsarbeidet på universitetet.

For å sikre god kontakt også mellom faglig og administrativ ledelse er det avtalt en ny arbeidsdeling mellom studiedekanene og de administrative studielederne. Vi legger også en plan for involvering av studielederne og forskningsdekanene gjennom flere planlagte seminarer våren 2018.

2.1. Hva er vi enige om?

For å kunne etablere et bilde av status i arbeidet med utdanningskvalitet, læringsmiljø og ledelse ble fakultetene bedt om å melde inn ønskede prioriterte tiltak og arbeidsområder. Sammen med rapportene for andre tertial har dette ligget til grunn for å etablere et retningsgivende bilde av fakultetenes ønskede hovedprioriteringer.

Under utdanningskomiteens seminar i oktober 2017 la studiedekanene frem de tre utdannings-sakene de mente det var viktigst å arbeide med framover. Diskusjonen viste at svært mange av sakene trakk i samme retning. Da komiteen oppsummerte arbeidet sitt, sto følgende fire områder igjen med det største potensialet for fellesprosesser: gjennomføring på UiO, kunnskap i bruk, utnytte UiOs faglige bredde og tettere kobling av forskning og utdanning

Det neste møtet i utdanningskomiteen hadde koblingen av forskning og utdanning som hovedtema. Tre av studiedekanene bidro med innspill til hvordan integrasjonen skjer eller kan skje og viste eksempler fra eget fakultet på hvordan dette kan gjøres i praksis. I løpet av diskusjonen ble det klart at potensialet i koblingen er så sterk og vil ha så stor betydning på en rekke andre områder at den kan tjene som en samlende kraft for UiOs satsing på utdanning. En slik tydeligere kobling av institusjonens grunnleggende oppgaver har den klare fordel at den kan virke samlende, samtidig som den er bred nok til å romme UiOs heterogenitet

Forslaget som nå legges fram for styret til diskusjon har derfor styrking av koblingen mellom forskning og utdanning som hovedtema, mens de tre andre prioriterte områdene behandles som del av denne:

[Her kommer også omtale av utdanningskomiteens møte i desember.]

2.2. Etablering av senter for læring og utdanning

Universitetsstyret sluttet seg i juni 2017 til anbefalingene om organisering av et Senter for læring og utdanning ved UiO og det ble dermed besluttet å opprette et senter med Det utdanningsvitenskapelige fakultet som vertsfakultet. Senteret samler ressurser med kompetanse innen universitetspedagogikk og anvendelse av teknologi og digitale medier i undervisning, læring og vurdering. I tillegg er det tilknyttet kompetanse innen digitale læringsressurser, digitale publikasjoner, design og medieproduksjon.

Prorektor har sammen med Bjørn Stensaker, konstituert leder for Senter for læring og utdanning, og Hanna Ekeli, avdelingsdirektør i Avdeling for fagstøtte, har gjennomført møter med alle

fakultetene og universitetsbiblioteket (UB) for å etablere de første rammene for et samarbeid mellom fakultetene og senteret. Oppsummeringen fra dette arbeidet viser at:

- Fakultetene i stor grad er fornøyd med det de har fått av kompetanse fra de tidligere enhetene, men at det har vært vanskelig å vite hvor de skal ta kontakt for å få hjelp til ulike problemstillinger. Dette må bli enklere i det nye senteret.
- Senteret må bidra til utvikling av utdanningskvalitet ved det enkelte fakultet ut fra de behov det enkelte fakultet har.
- Fakultetene har generelt god erfaring med konsultasjonsvirksomheten fra Fagenheten for universitetspedagogikk og støtter en utvidelse av denne modellen.
- I 2018 vil det være et særskilt behov for bistand for å sikre innføringen av Canvas som noe mer enn et IT-system, slik at UiO utnytter mulighetene dette gir for pedagogisk utvikling.

Senteret samler viktige ressurser og kan bli en helt sentral arena for samarbeid, men det forutsetter tett og god kontakt med kvalitetsarbeidet på hvert fakultet. Møtene med fakultetene viser at mange enheter har etablert egne læringsarenaer for å diskutere disse problemstillingene. Ved noen fakulteter er det en egen enhet med et særskilt ansvar for pedagogisk utvikling, ved andre fakulteter er disse diskusjonene lagt til formelle eller mer uformelle møtefora. Som eksempel kan nevnes Helsevitenskapelig utdanningscenter (HUS), Kompetansesenter for undervisning i realfag og teknologi (KURT) og flere initiativ som foreløpig er navnløse. For at vi skal lykkes i vår satsing på kvalitet vil vi måtte koble lokale og sentrale arenaer.

Universitetsbiblioteket har mye kompetanse som er viktig for arbeidet med et helhetlig læringsmiljø og ønsker å øke sitt bidrag inn mot fagmiljøene. Det er opprettet kontakt med Senter for læring og utdanning og UB for å diskutere hvordan UB kan bidra inn i det videre arbeidet. Det jobbes også med lokalisering av senteret i UB sine lokaler.

2.3. Arbeid med merittering og sensorveiledninger

Kvalitetsmeldingen trekker opp tydelige forventninger til universitetenes og høyskolenes arbeid med å heve utdanningenes kvalitet og status. Enkelte målsetninger er formulert som direkte og til dels detaljerte bestillinger fra regjeringen til den enkelte institusjon, mens andre legger opp til at institusjonene selv finner løsningene som er best tilpasset lokale forhold.

To av regjeringens målsetninger har fått klare frister: kravet om etablering av et system for merittering av utdanningsfaglig kompetanse og kravet om sensorveiledning til alle eksamener. Begge sakene legges fram som separate vedtakssaker, og i dette notatet omtaler vi derfor bare helt kort deres plass i utdanningssatsingen.

Merittering

Regjeringen ønsker at institusjonene innfører meritteringssystem for å øke utdanningens status og verdsette god undervisning. Dette skal være på plass innen to år, det vil si medio 2019.

Rektoratet ser dette som et sentralt virkemiddel for å nå målsetningene i utdanningssatsingen. En fremtidig meritteringsordning ved UiO bør ivareta både det kollektive og det individuelle, og det er viktig at meritterende utdanning og forskning sees i sammenheng. Det er ønskelig at UiO utvikler et meritteringssystem som kan benyttes langt bredere enn til kun å identifisere og belønne de beste underviserne. Systemet bør være en integrert del av UiOs satsing på utdanning der koblingen mellom utdanning og forskning skal styrkes. Styrkingen av denne koblingen bør dermed også tydeliggjøres i ordninger og prosedyrer for f.eks. ansettelse og opprykk. Dersom UiO får på plass

en ordning som støtter opp under disse elementene, er det vår overbevisning at den også vil bidra til å bygge og styrke kollegiale fellesskap.

Rektoratet foreslår at det nedsettes en arbeidsgruppe for å lage forslag til mulige modeller for merittering ved UiO, jf. den separate vedtakssaken om oppnevning og mandat.

Sensorveiledninger

Regjeringen ønsker at institusjonene innfører sensorveiledninger for alle eksamener. Dette skal være på plass innen ett år, det vil si fra og med høsten 2018.

Et eksamens- og sensuropplegg som nyter bred tillit er en viktig forutsetning for utdanning av høy kvalitet. Sensorveiledninger bidrar til å forklare sammenhengen mellom eksamensoppgavene, studentenes besvarelser og den vurderingen sensorene gjør. Selv om de som hovedregel først blir tilgjengelige etter eksamen, vil gode sensorveiledninger bidra til større grad av transparens og kvalitet i eksamensprosessen.

UiO har nedsatt en arbeidsgruppe som lager retningslinjer for utforming av sensorveiledninger ved UiO, jf. den separate vedtakssaken om hovedprinsipper og videre tidsplan.

2.4 Eksempler på pågående prosesser med innvirkning på kvalitetsarbeidet

Digital eksamen

I løpet av 2017 er det estimert at rundt 50 000 kandidater skal gjennomføre digital skoleeksamen ved UiO. Dette er nesten en tidobling fra 2014 da prosjekt UiO digital eksamen ble startet.

Et av de viktigste tiltakene for digitalisering av eksamen var utviklingen av UiOs skreddersydde lokaler for digital eksamen i Silurveien 2 med 680 plasser. Silurveien 2 har en infrastruktur som er skreddersydd for eksamensgjennomføring og vi tilbyr våre kandidater et bedre eksamensmiljø enn noensinne. Våren 2018 foregår 92% av alle skriftlige skoleeksamener i Silurveien 2 – noe som vil si at nesten 34 000 kandidater vil være innom Silurveien 2 fordelt på 67 dager.

I dag tilbys det 13 forskjellige digitale eksamensoppsett i Silurveien hvor det blant annet er mulig å gjennomføre digital eksamen med håndtegnninger. I løpet av 2018 vil det også komme på plass løsninger for å benytte digitale hjelpemidler og tredjepartsprogrammer. Dette setter oss også i stand til å lage nyskapende vurderingsformer og heve den faglige kvaliteten for studentene.

Prosjekt digitalt læringsmiljø

Prosjektets formål er å bidra til at UiO når sine ambisjoner for utdanningskvalitet gjennom at undervisere får sammenhengende, fleksible og brukervennlige digitale muligheter til å praktisere og videreutvikle sin undervisning. UiOs studenter skal møte et digitalt læringsmiljø som engasjerer og er enkelt å bruke i egne læringsaktiviteter.

Høsten 2018 tar UiO i bruk Canvas som læringsplattform i undervisningen. Allerede våren 2018 er rundt 106 emner med ca. 7000 studenter med i en pilotering der undervisere og studenter får prøve ut den nye plattformen og bruke nye metoder og verktøy som legger til rette for mer aktiv læring og smarte undervisningsformer.

Arbeidet med digital eksamen og digitalt læringsmiljø vil på relativt kort tid føre til store endringer i studentenes læringsmiljø.

Studenter på utveksling

Vi lever i en tid der kontakt på tvers av kulturer, institusjoner og landegrensener er viktigere enn på svært lenge. Internasjonalisering skal prege UiOs arbeid på utdanningsfeltet. UiOs utdanninger skal være på høyt internasjonalt nivå, og for å oppnå dette må vi samarbeide med og lære av de beste. Dette krever målrettet arbeid og vilje til mobilitet for både ansatte og studenter.

UiO har igangsatt prosjektet «Flere studenter på utveksling». I første fase har vi kartlagt de viktigste hindringene for å reise på utveksling, samt foretatt en benchmarking mot institusjoner som lykkes bedre enn UiO (NHH og UiB). I fase 2 ser vi på hvordan administrative hindringer kan reduseres, hvordan arbeidet med godkjenning kan bli bedre og mer forutsigbart, samt hvordan vi kan gi studentene enda bedre informasjon. Universitetsstyret vil få rapport om arbeidet med forslag til tiltak på møtet i juni 2018.

Innovasjonsløftet

Utdanning utgjør den 5. søylen i innovasjonsløftet. UiOs arbeid med innovasjonsløftet har så langt hatt fokus på forskning og arbeidet har vært forankret i forum for forskningsdekaner. Våren 2018, dersom studiedekanene er enige, vil oppfølgingen av denne søylen i innovasjonsløftet finne sted som del av UiOs satsing på utdanning under området kunnskap i bruk.

2.5. Vurdering av UiOs resultater - vårt felles utgangspunkt

Når vi snakker om UiOs resultater på utdanningssiden, er det ofte fokus på studiepoengproduksjon og gjennomføring av studier. Gjennomføring og frafall er svært komplekse felt der de enkle løsningene glimrer med sitt fravær. Feltet er preget av mange og ulike saksforhold som gjensidig påvirker hverandre, hvor det må settes inn tiltak på flere ulike felt for å oppnå bedre resultater. Kompleksiteten i bildet økes også ved at flertallet av studentene våre er unge mennesker som lever sitt faglige og sosiale liv ved et stort breddeuniversitet i en storby. Studentene er i en livsfase der endringer skjer fort. I tillegg kan det å være student i Oslo by på særlige økonomiske og bomessige utfordringer. En klok student velger også å bruke en del av tiden sin på betalt og/eller frivillig arbeid fordi hun opplever at dette er lærerikt og fordi hun vet at dette styrker hennes posisjon hos fremtidige arbeidsgivere. Alt dette påvirker og preger studentenes veivalg gjennom studieløpet.

Det er store variasjoner i studentenes gjennomføring både mellom fakultetene og internt på hvert fakultet. Samtidig vet vi at det er gjort et stort analysearbeid på fakultetene med lavest gjennomføring. Noen eksempler:

- HF har over en lang periode arbeidet målrettet og systematisk for å skaffe seg mer kunnskap om gjennomføringen ved fakultetet. På tross av at fakultetet har bedre innsikt enn de fleste i årsakene til frafallet, har dette ikke ført til nevneverdig økt gjennomføring.
- TF har igangsatt tiltak som ser ut til å fungere godt når det gjelder å bedre gjennomføringen og motvirke frafall, blant tiltakene er et nytt opplegg for mottak og oppmøtere registrering av nye studenter første studieuke.
- Det samfunnsvitenskapelige fakultet (SV) slutfører nå en detaljert frafallsundersøkelse som identifiserer frafallsmønsteret på det enkelte studieprogram ved fakultetet.

Slike frafalls- og gjennomføringsundersøkelser bidrar til at fakultetene får et mer presist bilde av tilstanden på hvert studieprogram og kan sette i verk skreddersydde tiltak. Med slike dyptgående undersøkelser på det enkelte fakultet er det også mulig å komme nærmere en forklaring på lokale og sammensatte årsaker til frafall.

Profesjonsstudiene våre har ofte svært gode resultater når det gjelder gjennomføring. Dette handler om hva slags type studie og hvilke studenter et studium har, men det kan også handle om

studieopplegg, oppfølging og læringsformer. Disse studiene tilhører også ofte de finansieringskategoriene med høyest uttelling per 60- studiepoengsenhet.

Kunnskap og erfaring om hva som virker, og ikke virker, i arbeidet med å bedre gjennomføring og motvirke frafall må vi dele med hverandre i enda større grad enn hva vi gjør i dag. Selv om analysene og tiltakene vil være forskjellige fra studieprogram til studieprogram alt etter hvilke utfordringer som skal håndteres hvor, så skal vi fortsette å lete etter felles læringspunkter.

Dekanene er enige om å arbeide med et felles prosjekt knyttet til gjennomføring ved UiO. Prosjektet er ikke definert ennå, men vil bli utformet våren 2018.

Kvantitative resultater

Det har over lang tid vært et mål for UiO å løfte studiepoengproduksjonen per student. Tilstandsrapporten for høyere utdanning 2016 viser at UiO har lavest gjennomsnitt avlagte studiepoeng blant universitetene i Norge. Med unntak av en liten nedgang i 2015, har indikatoren ligget stabilt rundt 42,3 studiepoeng per heltidsekvivalent de siste fem årene. Det er imidlertid store variasjoner internt på UiO og samlet sett for hele institusjonen er bildet preget av heterogenitet.

Andelen studenter som gjennomfører bachelorgraden på normert tid har vært relativt stabil de siste årene. På Kunnskapsdepartementets styringsindikator ligger UiO på rundt 30 prosent. Andelen som gjennomfører mastergraden på normert tid er også tilnærmet stabil, men økte svakt fra 2015 til 2016 og ligger nå på rundt 43 prosent.

Andelen utvekslingsstudenter ved UiO var i 2016 på 8%, en økning fra 6,9% i 2015. 65% av utvekslingsstudentene var innreisende og 35% var utreisende. Det har vært en økning både i antall innreisende og utreisende studenter. Ser man på utvekslingsprogrammene Erasmus og Erasmus+ samlet, har andelen utreisende studenter økt frem til en midlertidig tilbakegang i 2015. For 2016 var imidlertid tallet rekordhøyt.

UiOs resultater for gjennomføring og frafall er dermed ikke gode nok. Vi ligger også lavt sammenlignet med de andre norske universitetene. Satsingen på utdanning må derfor sikre fortsatt fokus på resultater, og det videre arbeidet må omfatte tiltak som forventes å ha effekt både på kvalitative og kvantitative resultater.

2.6. Status så langt - hva skal UiO gjøre sammen?

Sammen med utdanningskomiteen har vi høsten 2017 identifisert et knippe områder som egner seg for innsats på tvers av UiO og hvor det er ønskelig å gjøre et større strategisk arbeid i fellesskap. Disse ligger nært opp til UiOs eksisterende prioriteringer i årsplanen for 2018-2020. Målsetningene for fellestiltakene er at:

- Fakultetene opplever et klart eierskap til problemstillingene og tiltakene som igangsettes.
- UiO kan synliggjøre kvalitetsmessige forbedringer på disse områdene.
- UiO oppnår et merkbart løft når det gjelder resultater.

Arbeidet skal være evidensbasert og bygge på god praksis ved UiO. Vi skal sette i gang aktiviteter som sørger for økt erfarings- og kunnskapsdeling på tvers og som bygger felles kultur og identitet ved UiO. Vi skal styrke de nåværende og etablere nye arenaer og møteplasser for diskusjon om utdanningsutvikling, samt ha oppmerksomhet på de ulike rollene med ansvar for utdanning og samhandlingen mellom dem.

UiOs satsing på utdanning er et stort kulturprosjekt som må bygges på alle nivåer i organisasjonen. De følgende forslagene til fellestiltak er en del av det større bildet og skal tjene som en drivkraft for måten UiO arbeider sammen om utdanning. Dette må følges opp i alle nivåer i organisasjonen for å oppnå de resultatene vi ønsker.

3. Satsing på utdanning – utdanningskvalitet og læringsmiljø

3.1. Styrke koblingen mellom forskning og utdanning

UiO er et forskningsintensivt universitet, og forskning og utdanning integreres på en rekke ulike måter bestemt av de mange ulike fagtradisjonene vi har ved UiO. UH-loven slår fast at utdanningene vi tilbyr skal være forskningsbaserte og på internasjonalt høyt nivå. Studentene ved UiO møter undervisere som er aktive forskere, og UiOs omfattende forskningsportefølje gir oss en unik mulighet til å inkludere studentene i prosjekter og aktiviteter.

UiOs kandidater er en av de viktigste mekanismene for kunnskapsoverføring til samfunnet. Høykvalifiserte arbeidstakere som Norge trenger for å opprettholde og styrke landets og regionens internasjonale konkurransekraft skapes best når forskning på høyt internasjonalt nivå kobles tett til utdanning. World Economic Forum har identifisert de ti viktigste ferdighetene fremtidens arbeidstakere vil trenge². På toppen av listen finner vi evne til å løse komplekse problemer, kritisk tenkning og kreativitet. Dette er ferdigheter som gjenspeiles i UiOs grunnverdier og som preger våre utdanninger. Det er vår overbevisning at kandidater som har fått trening i forskningsmetode og – verktøy, problemløsning og nytenkning mens de utdanner seg på UiO, dermed vil være bedre rustet til å delta i kunnskapsutviklingen også når de kommer ut i arbeidslivet.

Utdanningsporteføljen er stor og heterogen, og spennet fra de langvarige profesjonsutdanningene til de teoretiske og disiplinbaserte fagene er stort, både når det gjelder vitenskapstradisjon og undervisnings- og læringsformer. Arbeidet med å styrke båndene mellom forskning og utdanning må derfor tilpasses utdanningenes respektive kontekster; de ulike fagtradisjonene vil ha ulike tilknytningspunkter mellom forskning og utdanning.

Når dette skal operasjonaliseres, bør vi se til UiOs grunnverdier: studentene skal tilegne seg selvstendighet og evne til kritisk vurdering, de skal tilegne seg en vitenskapelig arbeidsmåte og de skal kunne formulere, avgrense og løse vitenskapelige problemstillinger. Når vi får omgjort disse målsetningene til spesifikke ferdigheter hos studentene, har vi kommet langt i arbeidet med å styrke koblingen mellom forskning og utdanning. Dette er målsetninger som hvert fag og hvert program må gjøre til sine med grunnlag i fagenes egenart.

Det er vår ambisjon å realisere kvalitetsreformens forventninger om oppfølging og tilbakemelding til studentene. Vi anser studentaktive undervisningsformer som springer ut fra en styrket kobling mellom forskning og utdanning som en nøkkel i dette arbeidet. På den måten vil vi også kunne bedre studentenes evne til å gjennomføre studieløpene de starter på. Målet er å få mer ut av de mulighetene vi vet realiseres når faglige og administrative ansatte tar et felles ansvar for å skape gode arenaer for læring.

Rektoratets tidshorisont: 2018-2019.

Skisser til tiltak:

- Profilere UiOs styrker som forskningsintensivt universitet og vise fram gode, lokale eksempler på utdanningstilbud med tette bånd til forskningen.

² <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-10-skills-you-need-to-thrive-in-the-fourth-industrial-revolution/>

- Fordeling mellom brede føringer som gjelder alle utdanninger og spissede tiltak som for eksempel forskerlinjer og andre forskningsintensive studieprogram.
- Tydeligere og tettere kobling mellom forskning og utdanning i særskilte satsinger og prestisjeprosjekter (toppforskning, tverrfaglige satsinger). Flere muligheter for studentpraksis i SFF-miljøer og hos tverrfaglige satsinger.
- Koble forskning og utdanning i internasjonale avtaler. Bruke mulighetene i Erasmus+, INTPART - internasjonaliseringsordningen som kobler forskning og utdanning.
- Bruke koblingen mellom forskning og utdanning til en fornyelse av arbeids- og læringsformer. Skape læringsarenaer som legger til rette for fleksibel læring. Fokus på programdesign og vurderingsformer, fagdidaktisk fokus på studenters læring.
- Utnytte kompetansen i studieadministrasjonen, intern mobilitet og erfaringsutveksling.
- Starte med piloter. Lage plan for økt omfang innen 3 år.

3.2 Øke gjennomføringen på UiO

Fakultetenes tilbakemeldinger viser at bedre gjennomføring og redusert frafall er sentrale målsetninger for mye av det oppfølgingsarbeidet som gjøres på UiO. Dette har over flere år vært reflektert i årsplaner og øvrige prioriteringer. Det finnes et betydelig datagrunnlag og undersøkelser knyttet til saksfeltet, men vi vet likevel i liten grad hvilke tiltak som har størst effekt. Gjennomgangen som ble gjort i forbindelse med styresaken om studiesuksess i februar 2016 (møte 01/2017, D-sak 1) peker imidlertid på noen suksesskriterier som går igjen i flere undersøkelser:

- At studentene selv er sikre i valg av studieprogram
- At studentene bruker mye tid på studiene og studiestedet
- At studieløpet har en samordnet, faglig progresjon
- At studiestedet har mekanismer for å integrere studentene faglig og sosialt

De identifiserte suksesskriteriene harmonerer godt med de tiltakene som allerede er prioritert i UiOs årsplan, og som vi dermed kan forvente at vil føre til forbedret gjennomføring og redusert frafall. Det er imidlertid et åpent spørsmål om fremgangen går så raskt som vi kan og bør forvente, og dermed om UiO har innrettet den samlede aktiviteten sin hensiktsmessig slik at ressursene er rettet inn mot rett nivå og på riktig måte.

Studiesuksesssaken pekte på at det pågår et stort arbeid på fakultetene både basert på prioriteringene i årsplanen og som en generell videreutvikling av utdanningskvaliteten og læringsmiljøet. På denne bakgrunn ble det lagt til grunn at det ikke var nødvendig med nye, brede tiltak på overordnet UiO-nivå, men at det mest effektive ville være målrettede tiltak særskilt rettet mot de programmene som i dag har høyest frafall og svakest gjennomføring. Det ble derfor gitt en anbefaling om at hvert fakultet og program analyserer sine egne data, for dermed å kunne vurdere hvilke tiltak som vil ha størst effekt.

Det er ikke gitt at man skal ha en nullvisjon for frafall, en viss grad av mobilitet mellom programmer og institusjoner må man trolig alltid regne med. Man må også regne med et visst frafall som skyldes faktorer som går ut over UiOs ansvar, eksempelvis frafall som skyldes endringer i studenters livssituasjon og som UiO i liten grad kan påvirke med iverksettelse av tiltak. Innsatsen har derfor vært rettet mot det uønskede frafallet, det som påvirker utdanningskvaliteten og læringsmiljøet negativt og som har sin årsak i forhold som UiO kan bidra til å motvirke. UiOs forvaltning av opptaksrammer tar høyde for frafall og gjennomføringsgrad ved å justere opptaksrammene opp eller ned avhengig av svingningene i disse to faktorene.

Rektoratets tidshorisont: 2018-2020.

Skisser til tiltak:

- Revurdere og avtale den strategiske innretningen på arbeidet. Starte en åpen diskusjon om hvor UiOs innsats gjør mest nytte. Sikre eierskap.
- Dokumentere, bygge på arbeidet som allerede er gjort, synliggjøre god praksis og legge til rette for at de velfungerende løsningene som allerede finnes kan komme flere til gode.

3.3 Ta kunnskap i bruk

[Vi får innspill i utdanningskomiteen 12. desember.]

UiOs beliggenhet og status som hovedstadsuniversitet gir oss unike muligheter til å være i samspill med byen. En campusstrategi som inviterer til tettere integrering i byen og sterke bånd til blant annet skolen og arbeidslivet vil kunne påvirke hvordan vi innretter våre studieprogrammer og vår undervisning. Minst like viktig er konsekvensene dette vil ha for hvordan vi arbeider med å utvikle et helhetlig læringsmiljø for våre studenter. Et tett samarbeid mellom academia, næringsliv og det offentlige er også en forutsetning for at vi skal kunne klare å møte de utfordringene som fremtidens samfunn byr oss.

[Kandidatene våre og deres kompetanse som et av UiOs viktigste samfunnsbidrag].

Utdanningenes kobling til arbeidslivet er et gjennomgående tema i fakultetenes arbeid. Utdanningene skal imidlertid ikke gjøres relevante bare på arbeidslivet premisser, men ta hensyn både til studentenes faglige og personlige utvikling og til UiOs målsetninger om forskningsbasert utdanning av høy kvalitet.

Arbeidet med digitalisering og studentaktive læringsformer vil gå inn i en intens fase våren 2018, og flere fakulteter viser til at det åpner seg nye muligheter for utdanningsutvikling etter hvert som stadig flere eksamener digitaliseres og Canvas innføres som ny digital læringsplattform. [Eksempel fra JUS om helhet i fysisk og digitalt læringsmiljø.]

Det foregår et bredt samarbeid med arbeids- og næringslivet på alle nivåer, fra Råd for samarbeid med arbeidslivet på UiO-nivået til gjesteforelesere og eksterne deltakere i programråd og evalueringspanel.

Dette temaet vil også fungere som brobygger mellom UiOs ulike arenaer for kunnskapsutvikling og formidling – utdanningene, biblioteket, museene.

Rektoratets tidsplan: ...

Skisser til tiltak:

- Studentaktive læringsformer som verktøy for økt arbeidslivsrelevans.
- Samarbeid på tvers av faglige, geografiske og kulturelle grenser.
- Profilere UiOs utdanningstilbud internt og eksternt, framsnakke UiOs utdanninger.
- Dele erfaringer fra programrevisjoner, for eksempel medisin, MN-fakultetet, jusstudiet.
- Senter for læring og utdanning.
- Avtale den strategiske innretningen på arbeidet med utdanningssøylen i innovasjonsløftet. Sikre eierskap.

3.4 Utnytte UiOs faglige bredde

[Vi får innspill i utdanningskomiteen 12. desember.]

Både dagens og fremtidens arbeidsmarked krever stadig mer tverrfaglig tilnærming. Tverrfaglig samarbeid innen forskning og utdanning fremheves i alle nyere, sentrale policydokumenter som et viktig grep for å møte komplekse samfunnsutfordringer. Nødvendige ferdigheter kan læres ved at

studentene blir eksponert for andre faglige synspunkter og andre måter å løse problemer på, i samspill på tvers av faglige grenser.

SAB-panelet vurderte tverrfaglig samarbeid som et svært viktig forbedringsområde dersom UiO skal nå målsetningene sine, og i panelets profilanalyse er tverrfaglighet det området som påkaller størst endringsbehov. SAB-panelet mente at UiOs ambisjon må være å komme betydelig lenger enn det samarbeidet som foregår i dag, de ønsket «truly integrated interdisciplinary areas». Samtidig anerkjennes UiOs fagtradisjon dominert av sterke disipliner. SAB understreket derfor at tverrfagligheten ikke må svekke disiplinene, men utnytte deres styrke på utvalgte forskningsfelt som det også knyttes utdanningsprogram til.

Det har i lang tid vært arbeidet med å redusere opplevde hindre for tverrfaglighet. Fellestrekket for flere av disse er målkonflikter i spennet mellom forutsigbarhet, likebehandling og transparens på den ene siden og behovet for fleksibilitet og dynamikk på den andre. Problemene opplever ulikt i fagmiljøene, og det varierer hvilke utfordringer som fremheves for undervisning og for forskning. Det er heller ikke alltid klart hva som er hindre av faglig og kulturell karakter, hva som er administrative hindre og hva som kan skyldes organisering og ledelse.

Samfunnets behov endres over tid, men UiOs studenter skal få kunnskap og ferdigheter som rustet dem for et arbeidsliv i omstilling. Som et sterkt forskningsuniversitet gir UiOs akademiske fellesskap en unik plattform for læringsformer som setter studentene til å ta i bruk ny kunnskap og nye teknologier. Endringer i samfunnets behov må også føre til at vi tenker nytt om utdanning ved UiO, og god involvering av arbeidslivet for eksempel i programrådene er avgjørende.

Rektoratets tidsplan: 2018-2020.

Skisser til tiltak:

- Bruke de tverrfakultære satsingene og sentrene for fremragende forskning.
- Fortsette prosjektet om flere studenter på utveksling.
- Bilaterale samarbeid, for eksempel diskusjonene mellom MN og HF om «honours degrees» og diskusjonene mellom JUS og TF om etikk og kommunikasjon med ulike brukergrupper.
- Vise fram eksempler på gode initiativ.

4. Styrket fellesskapskultur – UiO i samspill

Fellesskapet blant studenter og ansatte er vårt hovedanliggende og et bærende element i den kulturen vi vil bidra til å bygge ved UiO. Ved å styrke koblingen mellom forskning og utdanning gjør vi studentene til mer likeverdige medspillere, og det er i dette fellesskapet kunnskap oppstår og utvikles. Et godt lærings- og arbeidsmiljø er derfor helt sentralt i vår visjon om UiO i samspill.

En akademisk fellesskapskultur handler om samspill mellom studenter og ansatte, mellom undervisere og forskere, mellom faglig og teknisk-administrativt ansatte og mellom universitet og samfunn. Det handler om utveksling av erfaringer i utdanningskomiteen og andre kollegiale organ, om kollegaer som møtes for å diskutere undervisningsopplegget for neste seminargruppe eller studenter som har kollokvier på biblioteket eller i kantinen. Alt dette ønsker vi å legge bedre til rette for og oppfordre enda sterkere til.

Det handler også om læringsformer som inviterer studenter til å delta i kunnskapsutviklingen og bruke hverandre som læringspartnere. Når undervisning og forskning kobles enda tettere sammen, kan innhold og metoder i forskning og utdanning gjensidig påvirkes. Ved å legge bedre til rette for den nysgjerrighetsdrevne underviseren og studenten, kan vi motvirke opplevelsen av ulik prestisje mellom primæroppgavene forskning og utdanning. Dette forutsetter tett samspill mellom alle som er involvert i utformingen av studieprogram for å sikre helhet, sammenheng og progresjon.

UiO har som mål at flest mulig studenter tar en del av graden ved en partnerinstitusjon i utlandet. Her kan vi lykkes blant annet gjennom avtaler som involverer både forskere og studenter. Det europeiske Erasmus+-programmet er et viktig verktøy hvor forskermobilitet en del av programmet. Koblingen mellom forskermobilitet og studentmobilitet kan potensielt gi høy gevinst i utveksling med enkle grep. [Eks: inviter din forskerkollega som gjesteforeleser. Integrering av internasjonale studenter, internasjonalisering hjemme.]

Stadig større deler av utdanningsvirksomheten er styrt og påvirket av nasjonale og internasjonale regler og endring initieres ofte gjennom regulering. Ved at vi som rektorat er tydelige på at kvalitetsutvikling av utdanningene våre er høyt prioritert og at vi sammen tar ansvar for et løft på utdanningsfeltet, er det vår overbevisning at vi kan håndtere de eksterne kontrollmekanismene uten at vårt interne kvalitetsarbeid blir preget av regelverk- og prosedyreorientering.

Fra studier av høyere utdanning vet vi at det er noen faktorer som virker når det gjelder å skape kvalitetskultur og øke utdanningenes kvalitet³:

- **Ledelse**; ledelsesoppmerksomhet, kombinere administrative og akademiske verdier, kollektivt fremfor individuelt fokus.
- **Ressurstilgjengelighet**; ansatte må ha tid og rom til undervisning og utdanningsutvikling, tilgang til støtte og ekspertise (for eksempel i form av Senter for læring og utdanning).
- **Kommunikasjon**; skape felles språk, skape felles verdigrunnlag for hva som er god kvalitet.
- **Anerkjennelse av undervisning**; meritteringsordninger, utjevne institusjonell oppmerksom mellom forskning og utdanning, karriereveier, institusjonell utdanningsledelse.

Vi vil bruke denne kunnskapen som utgangspunkt for de tiltakene vi igangsetter som en del av vår satsing på utdanning ved UiO.

[Avsnitt om hva vi gjør videre. Stikkord om prosess.]

5. Diskusjonspunkter

Overordnet spørsmål: hva ønsker vi at styret skal drøfte ? Hva ønsker vi å legge opp til at styret vedtar i mai?

Skal styret få åpne spørsmål om prioritering/retning, eller skal de få spørsmål som er tettere koblet på det konkrete forslaget som fremmes her?

Eksempler/tentative spørsmål til diskusjon:

1. Gir styret sin tilslutning til en satsing på utdanning i tråd med forslaget i dette notatet?
2. Gir styret sin tilslutning til fellestiltakene?
3. Diskusjon om videre prosess, for eksempel: gir styret sin tilslutning til en plan for videre behandling?

³ Kottman et al. (2016) How Can One Create a Culture for Quality Enhancement?